

ВІДГУК
офіційного опонента доктора юридичних наук,
професора Романа МОВЧАНА
на дисертацію Дмитра НАЧИНЯНОГО
«Кримінальна відповідальність за порушення порядку проведення азартних
ігор та лотерей в Україні»,
подану на здобуття ступеня доктора філософії
за спеціальністю 081 «Право»

Актуальність теми дисертаційного дослідження виглядає очевидною з огляду на низку наступних факторів.

По-перше, це доволі значна поширеність принаймні одного з двох досліджуваних у представленій на рецензування роботі злочинів – передбаченої ст. 203-2 Кримінального кодексу України (далі – КК) незаконної діяльності з організації або проведення азартних ігор, лотерей, яка навіть під час війни стабільно входить до 10-ки найбільш поширених деліктів у сфері господарської діяльності. Так, за офіційними даними Офісу Генерального прокурора за 2022 р. в Україні було обліковано 174, у 2023 р. – 164, а вже в 2024 р. – 175 розглядуваних кримінальних правопорушень. При цьому лише за останній рік 38 проваджень відповідної категорії було передано до суду.

По-друге, ще більшої актуальності відповідна проблематика, яка, на перший погляд, взагалі не пов'язана з війною, набула саме в умовах воєнного стану. Корельованість згаданих явищ на сторінках дисертації надзвичайно вдало демонструє пан Дмитро, який виправдано ставить наголос на тому, що «вперше проблематика ігрової залежності серед українських військових стала публічною наприкінці березня 2024 р. Згодом, 20 квітня 2024 р. РНБО прийняла рішення "Щодо протидії негативним наслідкам функціонування азартних ігор в мережі Інтернет". Серед іншого, цим рішенням Головнокомандувачеві ЗСУ, керівництву

інших військових формувань доручено невідкладно запровадити заборону доступу військовослужбовців до гральних закладів та/або участі в азартних іграх у мережі Інтернет на період дії правового режиму воєнного стану» (с. 17–18).

По-третьє, це те, що ні вітчизняними науковцями, ні судовою практикою і досі не була вироблена уніфікована позиція щодо багатьох злободенних і справді складних питань кваліфікації досліджуваних у роботі діянь.

По-четверте, це складність визначення перспектив розглядуваних заборон, які стають ще більш «туманними» у світлі підготовки проєкту нового Кримінального кодексу України (далі – проєкт КК). Зокрема, попри те, що цей документ сьогодні перебуває лише у стані активної розробки та зазнає перманентних змін, вже зараз з великою ймовірністю можна прогнозувати, що питання кримінально-правової протидії тим діянням, яким присвячена дисертація пана Дмитра (зрештою як і багатьом іншим), у ньому буде вирішено у спосіб, який є кардинально відмінним від того, який передбачений чинним КК.

Викладене свідчить про те, що відповідні питання в доктрині розкриті недостатньо, у зв'язку з чим звернення до них є своєчасним, а тематика дисертаційного дослідження – актуальною.

Визначаючи *новизну представлених наукових результатів*, зауважу, що дисертація пана Начиняного є одним із перших виконаних на теренах України комплексних досліджень кримінальної відповідальності за діяння, передбачені статтями 203-2 та 365-3 КК.

Здобувачем запропоновано низку нових положень, висновків і пропозицій, які виносяться на захист. Зокрема, до наведених у дисертації положень, які характеризуються (повністю або частково) новизною і достатньою мірою аргументовані автором, є підстави віднести положення про / про те, що:

- розбалансованість чинного законодавства в підходах до визначення видів юридичної відповідальності за порушення у сфері грального бізнесу (с. 21);

- необґрунтованість встановлення кримінальної відповідальності за окремий вид потурання (ст. 365-3 КК) із одночасним ігноруванням інших

можливих проявів такої протиправної поведінки (с. 20–21). Таке рішення є хибним, безсистемним та необґрунтованим кроком (с. 57, 199);

– таке діяння, як організація чи функціонування закладів з метою надання доступу до азартних ігор чи лотерей, які проводяться в мережі Інтернет, посягає на відносини, які лежать поза межами сфери господарської діяльності, з огляду на те, що така діяльність знаходиться під повною, абсолютною заборонаю, а тому її здійснення первинно порушує суспільні відносини у сфері моралі (с. 22);

– помилковість розміщення ст. 203-2 КК у її первинній редакції в розділі VII Особливої частини КК «Злочини у сфері господарської діяльності», адже, як і у випадку, описаному в попередньому абзаці, передбачене нею діяння посягало не на встановлений порядок зайняття господарською діяльністю, а на відносини моральності, а тому такий крок порушував логіку побудови Особливої частини КК (с. 34);

– недостатність кримінально-правових приписів, які можуть (і повинні) бути застосовані до таких юридичних осіб, через що запропоновано внести зміни до чинної редакції ст. 96-3 КК та передбачити у ній вказівку на ст. 203-2 КК (с. 23, 134);

– намагання законодавця надати гральному бізнесу легального статусу і впорядкувати цю сферу діяльності на законодавчому рівні було продиктоване розвитком суспільних відносин та суспільства в цілому, необхідністю встановлення регуляторних прийомів, які б дозволяли здійснювати контроль за діяльністю специфічних її видів, таких як азартні ігри чи лотереї (с. 48–49);

– суспільні відносини у вказаній сфері трансформувалися від визнання діяльності пов'язаної із зайняттям гральним бізнесом одним із видів господарської діяльності, регулювання останньої спеціальним законодавством та встановленням кримінальної відповідальності в рамках порушення ведення такого виду господарської діяльності до повної заборони її проведення у період з 2009 до 2020 року, а пізніше – знову його часткової декриміналізації (с. 55);

– законодавчі зміни редакції статті 203-2 КК, яких вона зазнала у 2020 р., та часткова декриміналізація передбаченої у ній раніше заборони є позитивним

кроком законодавця, який обґрунтований не лише зміною думки законотворця у питанні правового регулювання вказаного виду діяльності, але й суспільною необхідністю таких змін, а також їх політичною зумовленістю (с. 57);

– при вирішенні питання кримінальної відповідальності за здійснення без ліцензії такого різновиду азартної гри, як діяльність з проведення парі тоталізатора на іподромі, остання повинна кваліфікуватися за ст. 203-2 КК (с. 100).

Добре продуманими також є:

– рекомендована автором пропозиція замінити вживане у ст. 203-2 КК словосполучення «вчинення особою, раніше судимою за незаконну діяльність з організації або проведення азартних ігор, лотерей» на зворот «вчинене повторно» (с. 23, 192–193, 204);

– теза здобувача про те, що для опису діяння, передбаченого ст. 203-2 КК, більш доречним видається застосування лише такого терміну, як «проведення» державної лотереї, який включає в собі випуск останньої (с. 111, 201);

– позиція дисертанта про те, що кримінально-правова кваліфікація дій особи повинна включати у себе оцінку усіх чинників та обставин, за яких таке діяння було вчинено, а тому в кожному конкретному випадку кримінальна відповідальність повинна бути диференційована залежно від того, які конкретні дії вчинила та чи інша особа – суб'єкт кримінального правопорушення, передбаченого ст. 203-2 КК. І якщо особа, зокрема, виконує функції касира, адміністратора чи наприклад круп'є, то її дії повинні розцінюватися саме як проведення азартної гри, тобто як дії виконавця. Натомість у разі, якщо до функцій адміністратора, наприклад, входили виключно обов'язки з прибирання, готування кави та її продажу, то тут очевидно є необхідність посилання на ч. 5 ст. 27 КК поряд із ст. 203-2 КК (с. 131);

– пропозиція пана Дмитра викласти третю форму об'єктивної сторони кримінального правопорушення, передбаченого ст. 203-2 КК, у такій редакції: «організація чи функціонування закладів, в яких надається доступ до азартних

ігор чи лотерей, які проводяться в мережі Інтернет» (с. 142);

– висновок дисертанта про те, що таке діяння, як невжиття працівником правоохоронного органу передбачених законодавством заходів за заявою про вчинення незаконної діяльності з організації або проведення азартних ігор, вчинене умисно з корисливих мотивів чи в інших особистих інтересах або в інтересах третіх осіб або приховування виявленої ним незаконної діяльності з організації або проведення азартних ігор, лотерей, що передбачено ст. 365-3 КК, не можна кваліфікувати ані за ст. 364 КК, ані за ст. 365 КК (с. 205);

– система запропонованих паном Дмитром санкцій за ст. 203-2 КК (с. 196).

У дисертації наводиться й чимало інших цікавих і слушних наукових положень, ідей, висновків.

Наукова обґрунтованість результатів, представлених у дисертації, забезпечується широтою і різноманітністю опрацьованої джерельної бази (всього 177 джерел), веденням коректної полеміки, використанням низки різноманітних методів пізнання (с. 20), а також добре продуманою логікою викладення матеріалу.

Ще один слушний прийом, який був використаний здобувачем, – це традиційне для представників львівської школи кримінального права коротке ознайомлення зі станом дослідження проблем кримінальної відповідальності за порушення порядку проведення азартних ігор та лотерей у вітчизняній кримінально-правовій доктрині (підрозділ 1.1, с. 26–38).

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих паном Начиняним, обумовлюється нормативно-теоретичною та емпіричною базами дослідження.

Не можу не відмітити і безсумнівне практичне значення результатів представленої на рецензування дисертації, яке полягає в тому, що висновки та рекомендації, наведені у дисертації, можуть бути використані:

– у *правотворчій діяльності* – для удосконалення кримінального законодавства України в частині нормативної регламентації відповідальності за порушення порядку проведення азартних ігор та лотерей в Україні;

– у *правозастосовній діяльності* – для розв’язання компетентними органами проблемних питань кваліфікації досліджуваних деліктів;

– у *науково-дослідній діяльності* – для подальших наукових досліджень відповідної проблематики;

– в *освітньому процесі* – для підготовки підручників, навчальних посібників і методичної літератури та викладання навчальних дисциплін кримінально-правового циклу (Акт впровадження результатів дисертації в освітній процес ЛьвДУВС № 60 від 17.10.2024 року – див. Додаток).

Наукове дослідження складається зі вступу, трьох розділів, які поділяються на дев’ять підрозділів, висновків, списку використаних джерел, додатку. Загальний обсяг дисертації становить 225 сторінок, із яких основний текст – 206 сторінок, список використаних джерел (177 найменувань) – 17 сторінок. Характеризуючи описану структуру дисертації, варто відмітити те, що вона є добре продуманою і максимально враховує та в підсумку дозволяє виконати поставлені здобувачем прагматичні завдання рецензованого дослідження.

Повнота викладу в наукових публікаціях, зарахованих за темою дисертації положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Основні результати дисертації висвітлено у шести наукових працях. Серед них 3 статті, опубліковані в журналах, визнаних Міністерством освіти і науки України науковими фаховими виданнями з юридичних наук категорії «Б», та 3 – праці апробаційного характеру.

Оформлення дисертації. Дисертація оформлена згідно з нормативними вимогами, передбаченими для такого виду робіт, написана державною мовою з дотриманням наукового стилю. Положення, висновки та пропозиції, які містяться у науковій праці, загалом характеризуються аргументованістю і

послідовністю.

У дисертації не виявлено порушень академічної доброчесності (плагіату, фабрикації, фальсифікації).

Махатма Ганді свого часу сказав: «Протягом мого життя я витягував більше користі від моїх друзів-критиків, ніж від шанувальників, особливо якщо критика виражалася ввічливою і дружньою мовою».

Зважаючи на це, враховуючи також і дискусійність та складність багатьох висвітлених у роботі пана Начиняного положень, логічно, що, попри загальну позитивну оцінку дисертації, мною будуть висловлені і деякі «дружні» та «ввічливі» зауваження, які носять суто рекомендаційний характер і, сподіваюся, стануть у нагоді та будуть використані автором у його подальших наукових дослідженнях.

1. На мою думку, не є безспірними деякі міркування автора стосовно доцільності криміналізації лише тих проявів обох досліджуваних у роботі діянь, які пов'язані з обігом певних грошових коштів.

Зокрема, склад, передбачений проєктованою ним ч. 1 ст. 203-2 КК, паном Дмитром запропоновано перетворити з **формального на матеріальний**, визнавши криміноутворювальною ознакою цього діяння такий «наслідок», як вчинення його у значному розмірі, під яким пропонується розуміти дохід, який у 100 та більше разів перевищує НМДГ (с. 21, 116, 147).

З приводу цього хотілося б відмітити, що навіть вказівка на згаданий кількісний криміноутворюючий показник не «перетворить» відповідний склад у матеріальний, адже параметри доходу не можуть уважатися наслідком аналізованого діяння. А тому навіть за умови реалізації відповідних пропозицій розглядуваний склад все рівно залишиться формальним.

Виникає питання і про те, а чому значним визнається дохід у розмірі саме 100 і більше НМДГ? На мою думку, зважаючи на специфіку відповідної сфери, цей показник міг би бути суттєво вищим. Але в роботі кількісні параметри

згаданого доходу жодним чином не обґрунтовані – фактично вони взяті «зі стелі».

Крім того, автор переконаний у тому, що і ступінь суспільної небезпечності відповідної бездіяльності працівника правоохоронного органу (ст. 365-3 КК) без прив'язки до жодних наслідків сам по собі не може слугувати підґрунтям для її криміналізації (с. 174).

Я маю протилежну думку з цього приводу і вважаю, що у ситуації, коли правоохоронець свідомо не реагує на виявлений або такий, що став відомий з інших джерел факт вчинення кримінального правопорушення, є більш ніж вагомі підстави вести мову про достатню суспільну небезпечність цього діяння як основного принципу (підстави, критерію) криміналізації. Інша справа, що з позицій системності кримінальна відповідальність мала б бути встановлена за прояви нереагування працівником правоохоронного органу на виявлений факт вчинення будь-якого кримінального правопорушення.

При цьому тут варто звернути увагу і на те, що вже далі здобувач пропонує повернути в чинне кримінальне законодавство загальний склад зловживання, передбачений попередньою редакцією ст. 364 КК, зі всіма ознаками, якими воно було наділене та поглинання ним тих діянь, які сьогодні містяться в положеннях ст. 365-3 КК» (с. 177–178).

Не маючи на меті вирішувати вельми дискусійне питання про виправданість повернення до старої редакції ст. 364 КК, лише зауважу, що в будь-якому випадку дисертанту варто бути більш послідовним, адже, як бачимо, спочатку він вказує на те, що діяння, передбачені ст. 365-3 КК, не наділені достатнім для визнання їх кримінально протиправними ступенем суспільної небезпеки, але вже згодом пропонує повернутися до старої редакції ст. 364 КК, під дію якої вони однозначно потрапляли б як такі, що спричинили істотну – хоч і не виражену в НМДГ (100 і більше) – шкоду для авторитету відповідних органів.

2. Вважаю, що при написанні роботи пану Дмитру варто було б значно більше уваги приділити положенням проєкту КК, які у дисертації згадуються лише одного разу, коли здобувач аналізує реалізований у проєкті нового КК підхід щодо кримінальної відповідальності за зловживання можливостями спеціального статусу (с. 166–167).

При цьому поза увагою дисертанта чомусь залишилась низка інших важливих положень проєкту КК, які в більшій чи меншій мірі пов'язані з обраною ним тематикою дослідження. Зокрема, це стосується реалізованого у відповідному проєктованому документі підходу, коли у межах відповідної структурної одиниці Особливої частини (розд. 6.4) виділено загальну норму про «здійснення господарської діяльності без ліцензії» (ст. 6.4.5), але при цьому посилено відповідальність у випадку, коли це діяння вчинено щодо «діяльності на ринку азартних ігор або випуску чи проведення лотерей» (п. 4 ст. 6.4.3).

Як на мене, такий підхід загалом є доволі вдалим, а тому потребує якщо й не імперативного врахування, то принаймні обов'язкового коментування.

У цьому контексті варто згадати й про те, що здобувач підтримує ідею щодо повернення старої редакції ст. 364 КК. Зважаючи на це, знову-таки хотілося б почути думку дисертанта щодо підходу, який був реалізований у проєкті КК, де казуїстично передбачено вичерпний перелік форм зловживання службовими повноваженнями чи пов'язаними з ними можливостями.

3. Далі.

На с. 124 роботи її автор критично оцінює ідею Є. Драчевського, на думку якого, за ст. 365-3 КК слід кваліфікувати не лише невжиття визначених КПК заходів, а і будь-яких інших передбачених законодавством заходів (як і приховування відповідної діяльності) при чому, вчинене працівником будь-якого правоохоронного органу, який був зобов'язаний реагувати на відповідну заяву або факт виявлення ним незаконної діяльності щодо організації азартних ігор, лотерей. Зокрема, пан Дмитро переконаний у тому, що таке розширене

трактування як переліку діянь, так і суб'єктного складу, робить і без того притаманну схожість ст. 365-3 КК на склад кримінального правопорушення, передбаченого положеннями ст. 364 КК, ще більш очевидною.

Визнаючи відмічену схожість, яку, до речі, не заперечував і пан Драчевський, водночас незрозуміло – а яким чином вона впливає на зроблений висновок щодо необхідності обмеженого трактування кола передбачених ст. 365-3 КК діянь та суб'єктів? А тому під час публічного захисту дисертації хотілося б почути додаткові аргументи на користь відповідної авторської позиції.

4. При характеристиці складу, передбаченого ст. 365-3 КК, дисертант пише: «Суспільна небезпечність цього особливого зловживання службовим становищем якраз і полягає у тому, що об'єкт правового захисту, у який втручається службова особа, має дволанкову структуру, яка складається з принципового (обов'язкового, первинного) та додаткового (другорядного, хоч і не менш значимого) елементів. Першим тут, на наше переконання, безумовно і завжди є суспільні відносини у сфері здійснення службової діяльності. Натомість можна припустити, що забезпечення здійснення правосуддя є другорядним по своїй значимості елементом (додатковим об'єктом» (с. 84–85).

На мою думку, у розглядуваній ситуації все прямо навпаки: первинним «завданням» ст. 365-3 КК є забезпечення притягнення до кримінальної відповідальності осіб, які вчинили незаконну діяльність з організації або проведення азартних ігор, лотерей, яке (притягнення) стає неможливим внаслідок відповідної бездіяльності працівника правоохоронного органу – тобто, забезпечення правосуддя у широкому сенсі цього поняття (основний об'єкт); натомість умовно «службова» складова тут є другорядною (додатковий об'єкт).

Якщо ж виходити із описаної вище логіки здобувача, то і безліч інших діянь, які наразі визнаються посяганнями на правосуддя, зокрема і ті, про які йдеться у статтях 371–374 КК, теж мали б визнаватися службовими деліктами, а не посяганнями проти правосуддя.

5. На завершення критичної частини свого відгуку наведу деякі зауваження **суто технічного, стилістичного та методологічного характеру**. Зокрема, вважаю, що під час написання дисертації здобувачу варто було б:

– *по-перше, уточнити назву і предмет дисертаційного дослідження*, які були сформульовані так: «кримінальна відповідальність за порушення порядку проведення азартних ігор та лотерей в Україні». Виходячи з цього, відповідним чином була визначена і мета дослідження – комплексне дослідження кримінальної відповідальності за порушення порядку проведення азартних ігор і лотерей в Україні (с. 19).

Водночас хотілося б зауважити, що в роботі досліджується не лише ст. 203-2 КК, якою справді передбачено кримінальну відповідальність за порушення порядку проведення азартних ігор та лотерей в Україні, але й ст. 365-3 КК, у якій йдеться про діяння зовсім іншого змісту – «бездіяльність працівника правоохоронного органу щодо незаконної діяльності з організації або проведення азартних ігор, лотерей», суб'єкти якої (правоохоронці) самі зазвичай безпосередньо не причетні до порушення відповідного порядку, а лише належним чином не реагують на ці порушення, про які вони дізналися з різних джерел.

Зважаючи на це, очевидно, що і тема, і предмет дослідження мали б бути відповідним чином скореговані. Зокрема, при формулюванні деяких завдань роботи сам пан Дмитром вказує не на «кримінальні правопорушення, що полягають у порушенні відповідного порядку», а на більш широке за змістом словосполучення «кримінальні правопорушення, **пов'язані** з порушенням порядку проведення азартних ігор та лотерей», яке є більш точним і дозволяє охопити у тому числі і делікт, про який йдеться у ст. 365-3 КК.

Водночас на с. 36–37 дисертант все ж намагається обґрунтувати обраний ним варіант, зазначаючи: «Положення ст. 203-2 КК та 365-3 КК можуть, і, в рамках цього дослідження, повинні розглядатися у тісному взаємозв'язку з

огляду на те, що вони виконують схожу, а може навіть і ідентичну функцію. Їх запровадження у чинне кримінальне законодавство має на меті різними шляхами забезпечити **кримінально-правову охорону порядку проведення азартних ігор та лотерей в Україні**. І якщо в одному випадку це досягається шляхом встановлення кримінальної відповідальності за незаконну діяльність з організації або проведення азартних ігор, лотерей (ст. 203-2 КК), то у другому – встановленням кримінальної відповідальності за бездіяльність працівника правоохоронного органу щодо незаконної діяльності з організації або проведення азартних ігор, лотерей... А відтак, обране формулювання назви дисертації дає чітке уявлення про те, що є предметом цього дослідження».

На мою думку, якби здобувач використав формулювання «кримінальні правопорушення, **пов’язані** з порушенням порядку проведення азартних ігор та лотерей», це справді давало б більш-менш чітке уявлення про предмет дослідження. Використане ж словосполучення принаймні мені такого чіткого уявлення не дає;

– *по-друге, уточнити своє твердження* відносно того, що «дисертація є **першим** дослідженням, у якому містяться пропозиції, спрямовані на удосконалення положень кримінального закону, а також рекомендації щодо тлумачення та правильної кримінально-правової кваліфікації відповідних посягань» (с. 20); «комплексного аналізу проблем кримінальної відповідальності за порушення порядку проведення азартних ігор та лотерей в Україні **до цього часу здійснено не було**» (с. 18).

Насправді ще в 2021 р. Євгеном Драчевським під моїм керівництвом була захищена дисертація «Кримінально-правова охорона господарських відносин у сфері організації і проведення азартних ігор та лотерей», яка і була **першим** комплексним науковим дослідженням, спрямованим на розв’язання такої проблеми, як обґрунтування теоретичних положень та розроблення напрямів удосконалення вітчизняного кримінального законодавства і практики його застосування, спрямованих на підвищення ефективності кримінально-правової

охорони господарських відносин у сфері організації та проведення азартних ігор та лотерей. До речі, офіційним опонентом цієї дисертації була шановна Ірина Богданівна Газдайка-Василишин.

Власне, той факт, що рецензована дисертація не є першим комплексним дослідженням у відповідній сфері, фактично прямо визнає і її автор – сам пан Дмитро, який у підрозділі 1.1 (с. 27) пише про те, що «важливо відмітити фундаментальність та значимість для теорії кримінального права праці Є. Драчевського, який **вперше** на дисертаційному рівні комплексно проаналізував зміни законодавчого підходу в питанні кримінально-правового регулювання діяльності, пов’язаної із зайняттям гральним бізнесом в Україні»;

– *по-третє, доповнити перелік використаних під час дослідження прийомів наукового пізнання (методологія).* Зокрема, у роботі автор неодноразово звертається:

а) як до історії становлення кримінальної відповідальності за досліджувані в роботі діяння (с. 28);

б) так і релевантного зарубіжного досвіду. Наприклад, на с. 103–104 дисертації здобувач пише: «Так, застосований у чинному КК підхід, який у ст. 203-2 КК вказує лише на один вид діяння, а саме на організацію та проведення азартних ігор без ліцензії, міститься у законодавстві таких держав, як Люксембург, Македонія, ПАР, Сербія, Хорватія, Чорногорія, Швеція. Другий підхід застосовується такими державами, як Албанія, Болгарія чи Чехія». А вже на с. 116 пан Дмитро аналізує підхід, використаний у КК Узбекистану.

Зважаючи на це, доволі дивним виглядає те, що при описі сукупності використаних ним методів дослідження (с. 20) пан Дмитро чомусь не згадує про компаративістський та історичний методи;

– *по-четверте, навести на початку роботи список використаних у ній скорочень*, у якому, зокрема, варто було б вказати на такі скорочення, як «КК України», «Закон № 768-IX (або ж від 14 липня 2020 р.)», НМДГ тощо.

Зроблені зауваження і побажання стосуються дискусійних питань, не впливають на високий науковий рівень дисертації, не піддають сумніву основні наукові результати, отримані здобувачем, і лише підтверджують складність, багатогранність і злободенність проблематики, досліджуваної паном Начиняним.

На підставі вищенаведеного вважаю, що дисертація Начиняного Дмитра Станіславовича на тему: «Кримінальна відповідальність за порушення порядку проведення азартних ігор та лотерей в Україні» за актуальністю, ступенем наукової новизни, обґрунтованістю та достовірністю, науковою та практичною значущістю отриманих результатів, повнотою їх викладення в опублікованих дисертантом наукових працях, за оформленням відповідає вимогам, які затверджені наказом Міністерства освіти та науки України від 12 січня 2017 року № 40 (зі змінами) «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації», а також Порядком підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 23.08.2016 № 261 (із змінами) та Порядком присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44 (зі змінами), а її автор – НАЧИНЯНИЙ Дмитро Станіславович за результатами публічного захисту заслуговує на присудження ступеня доктор філософії зі спеціальності 081 Право.

Офіційний опонент
професор кафедри конституційного,
міжнародного і кримінального права
Донецького національного університету
імені Василя Стуса
доктор юридичних наук, професор

Роман МОВЧАН